

KÜTÜPHANE OTOMASYONU YAPISININ OLUŞTURULMASI VE UYGULAMASI

Ömer DEPERLİOĞLU

AKÜ Afyon Meslek Yüksek Okulu 03100, Afyon

ÖZET

Kütüphanelerde yapılan çalışmalarda, hem kütüphanecinin, hem de kullanıcıların yapacakları çalışmaları kolaylaştırmak, istedikleri herhangi bir bilgiye en kolay bir biçimde ulaşmalarını sağlayabilmek için *Kütüphane Otomasyonlar*ma büyük görevler düşmektedir.

Kütüphaneci veya kullanıcı aradığı konu hakkında sahip olduğu en küçük bir bilgi ile o konuya ulaşabilmelidir. Kütüphane yetkilileri ise her türlü kayıt, ödünç verme ve takip işlemlerini yapabilmelidir. Gerekğinde ihtiyaç duyabileceği raporları kolayca elde edebilmeli ve yazıcıdan çıktı alabilmelidir. Kitap ve raf etiketlerini gene programda standart bir şekilde oluşturabilmeli, yazıcıdan bu etiketleri alabilmelidir.

Belirtilen özellikleri yerine getirebilecek program, veri tabanı uygulaması olarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Otomasyon, Kütüphane Otomasyonu, Kütüphane Veri Tabanı

CONSTRUCTION OF A LIBRARY AUTOMATION AND ITS APPLICATION

ABSTRACT

Library automation has become important in order to facilitate works of both librarians and users. By library automation accessing any information is easy and fast. For this reason a general purpose program is prepared by using database capability for Windows.

By using the program a user or librarian may access information by providing keywords to the program. Users may obtain print-outs of any report easily from the printer.

Labels for shelves and books may also be prepared by the program.

Keywords: Automation, Library automation, Library Data Base.

1. GİRİŞ

Hazırlanacak olan yazılım hem klavyeden hem de fare ile kontrol edilebilmelidir. Ayrıca kullanım rahatlığı ve göze daha çok hitap etmesi açısından programın Windows altında çalışabilecek şekilde olmalıdır. Günümüzde çok kullanıcıli sistemlerin özellikle büyük kütüphanelerde yaygınlaştığını düşünürsek tasarladığımız program ağ sistemlerine uyumlu olmalıdır. Bu gibi sistemlerde programın ana bilgisayar ve terminaller tarafından ortak olarak kullanılacağı göz önüne alınarak yazılım "Kullanıcı Ana Menüsü" ve "Kütüphaneci Ana Menüsü" olmak üzere iki ayrı ana menüden oluşmalıdır. Kullanıcıların "Kütüphaneci Ana Menüsü" ne erişimleri engellenmelidir.

Kütüphane otomasyonu gibi listeleme ve arşiv işlemlerinin çoğunlukta olduğu programlarda Veri Tabanları'ndan (Data Bases) faydalanılmaktadır. Her türlü Türkçe karaktere cevap verebilecek ve kullanım kolaylığı sağlayacak uygun veri tabanı programı seçilmelidir.

Program için öncelikle tüm bilgileri kapsayacak tablolar hazırlanmalıdır. Kitapların sahip oldukları bütün bilgileri kapsayacak şekilde kitaplar tablosu (Table) hazırlanmalıdır. Aynı şekilde dergiler veya, geldikleri yerler, yayınevleri, yazarlar, türler, konular ve raf numaralarına ait tablolar oluşturulmalıdır. Kullanıcılar için ise kitap kullanıcıları ve süreli yayınlar kullanıcıları olmak üzere iki ayrı tablo oluşturmakta fayda vardır.

Tabloların oluşturulmasından sonra, bu tablolara bağlı olarak, hazırlanacak formlar için gerekli olan sorgulamalar (Query) hazırlanmalıdır. Bağlantılı her form için bir tablo veya query'den faydalanılmalıdır. Formlar herkesin anlayabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği şekilde düzenlenmelidir. Kütüphaneciler için gerekli olabilecek raporlar (Report), birkaç parametreyle istenilen listeleri verebilecek şekilde düzenlenmelidir. Bu raporlara yayınlar listesi, süreli yayınlar listesi, yayınlar için etiket, süreli

yayınlar için etiket, kullanıcılar listesi, yayınevleri listesi, teşekkür mektubu, kullanıcılara uyarı mektubu, iadesi geciken yayınlar listesi gibi bir çok örnekler verilebilir.

Belirli dönemlerde kütüphane yetkililerini aydınlatmak amacıyla belli başlı konuları içeren "İstatistikler Menüsü" oluşturulmalıdır. Bu menüde konulara göre yayınların sayısı, yayınların kullanılma oranları, kurumlara göre kullanıcı sayıları, türlere göre yayınların kullanılma oranları gibi başlıklar seçilebilir. Burada sadece bilgi almak amacıyla değil, aynı zamanda yazıcıdan çıktı alma imkanı sağlanmalıdır.

Kütüphane yetkililerinin tüm kayıt işlemlerini tek bir menüde yapabilmeleri sağlanmalıdır. Bunun için hazırlanacak formlar ilgili konu hakkında kullanılan her türlü kimlik bilgisini kapsamalıdır. Süreli yayın kayıtları için oluşturulacak kayıt formu hem dergi kaydına, hem de mevcut bir dergiye yeni sayılar eklemeye olanak tanımalıdır.

Hazırlanacak yazılımın her bir aşaması için yardım dosyaları hazırlanarak çok kolay bir kullanım sağlanmalıdır. Kullanıcı bulunduğu ortamla ilgili yardım dosyasına zahmetsiz ulaşabilmeli istediği bilgileri aldıktan sonra tekrar kolayca eski ortamına dönebilmelidir.

İsteğe bağlı olarak kayıt işlerini, ödünç verme işlemlerini kolaylaştırmak açısından yazılıma "Barkod Sistemi" eklenebilir. Bu özellikle yayının ödünç verme ve iadesi işlemlerine büyük kolaylıklar sağlayacaktır.

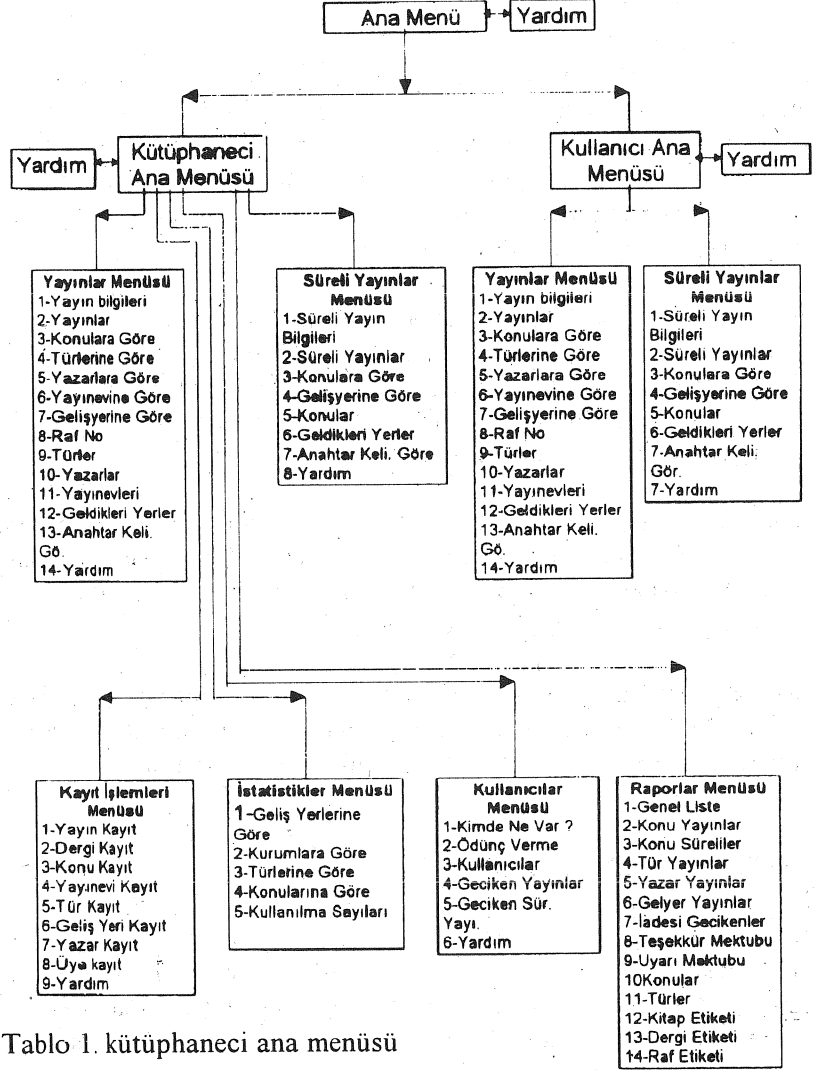
2. SİSTEMİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Kütüphane Otomasyonu yazılımı için örnek blok şeması Tablo. 1' de gösterilmektedir. Blok şemasından görüldüğü gibi program bir ana menü ve iki alt menüden oluşmaktadır. Bunlar "Kütüphaneci Ana Menüsü" ve "Kullanıcılar Ana Menüsü" menüleridir. Bunlarda "Yayınlar", "Süreli Yayınlar", "Raporlar" gibi kendi alt menülerine ayrılmaktadır. Her menünün kendine ait konu başlıkları mevcuttur.

2.1. Ana Menü

Ana menü Kütüphaneci Ana Menüsü ile Kullanıcı Ana Menüsünü birbirinden ayıran bölümdür. Bu menüden, Kütüphaneci Ana Menüsü

Ana menü Kütüphaneci Ana Menü ile Kullanıcı Ana Menüden birbirinden ayıran bölümdür. Bu menüden; Kütüphaneci Ana Menü

Tablo 1. kütüphaneci ana menüsü

girişine. yetkililer dışındakilerin ulaşamaması için şifre konulmalıdır. Kullanıcı Ana Menü ise herkesin kullanımına açıktır.

2.2. Kütüphaneci Ana Menü

işlemleri, bunların takipleri yapılabilmelidir. Bu menü, altı alt menü ve bir yardım dosyasından oluşmaktadır. Her alt menü de, aşağıda görüldüğü gibi kendi alt başlıklarından oluşmaktadır.

Yayınlar Ana Menüsü: Yayınlarla ilgili her türlü işlemler yapılabilmelidir veya yayının kimliğine ait tüm bilgiler elde edilebilmelidir.

Sürelili Yayınlar Menüsü: Belli aralıklarla yayınlanan süreli yayınlarla ilgili işlemleri yapılabilir veya gerekli bütün bilgiler elde edilebilir.

Kayıt işlemleri Menüsü: Bu menüde kütüphaneye gelen bütün yayınlarla birlikte, üyelerin kayıt işlemleri yapılabilir.

İstatistikler Menüsü: Kütüphanede bazen gerekebilecek olan, basit birkaç listeden oluşmaktadır. Bu listeler ekranda görülebileceği gibi yazıcıdan çıktı alınabilecek şekilde düzenlenmiştir.

Kullanıcılar Menüsü: Kullanımdaki yayınların takibi, ödünç verme işlemleri ve üyeler hakkındaki bütün bilgiler bu menüden elde edilebilir. Menü altı alt başlıktan oluşmaktadır.

Raporlar Menüsü: Bilgisayarda kayıtlı yayınlarla ilgili çeşitli liste ve etiketlerin yazıcıdan alınmasını sağlar.

2.3. Kullanıcı Ana Menüsü

Herkesin kullanımına açık olan bu ana menü iki alt menü ve bir de yardım dosyasından oluşmaktadır. Bunlar Yayınlar Menüsü ve Sürelili Yayınlar Menüsü olup Kütüphaneci Ana Menüsü'ndekilerle aynı özelliklere sahiptir.

Yardım dosyası ise menü hakkında genel bilgileri kapsamaktadır.

3. SONUÇ

Teknoloji geliştikçe bilgisayarların kapasitesi ile programlama dilleri ile veri tabanı programlarının da özellikleri gelişmekte ve kabiliyetleri artmaktadır. Böylece bunlarla hazırlanan otomasyonlar da gelişmekte ve kullanıcılara daha büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

Uluslararası iletişim ağı Internet' in günümüzde iyice yaygınlaşması ile ortak kütüphane veri tabanlarında çalışma imkanı da daha çok artmıştır. Ayrıca girdi araçları geliştikçe-Barcod'lar gibi- otomasyonların kullanılışı kolaylaşacak ve operatörler için gerekli eğitim gittikçe azalacaktır.

4. KAYNAKLAR

1. Orta Dođu Teknik Üniversitesi Kütüphane Otomasyonu.
2. Bilkent Üniversitesi Kütüphane Otomasyonu.
3. Afyon Kocatepe Üniversitesi Kütüphane Otomasyonu.
4. Milli Eğitim Bakanlığı Bilgi İşlem Merkezi (MEB BILGEM) Kütüphane otomasyonu.
5. Altan, N, Microsoft Access, Alfa Basım Yayım ve Dağıtım, Birinci baskı ,İstanbul, Ocak 1995.
6. Yurttabir, M, Dewey 10'lu Tasnifi, Kütüphaneciye Klavuz, Ankara,1973.
7. Tonta, Y, Kütüphanecilik Eğitiminde Gelişmeler ve Türkiye,İstanbul, 1987.
8. Bloomberg, M, Kütüphane Teknisyenleri İçin Teknik Hizmetlere Giriş,Türk Kütüphaneciler Derneđi, Ankara, 1986.
9. Yontar, A, Kütüphanecilikle ilgili Seçme Metinler, İ.Ü.E.F. İstanbul.
10. Baysal, J, Kütüphanecilik Yeni Kavramlar Araçlar Yöntemler, İ.Ü., İstanbul,1987.